

z kapitalistických armád

K SOUČASNÉ VOJENSKÉ POLITICE FRANCIE

Major Jaroslav Vincenc

Ve Francii sílí v současné době odpor gaullistů proti vojenské politice prezidenta Giscarda d'Estainga a nynější vlády. Gaullisté, v podstatě oprávněně, novému francouzskému vedení vytýkají, že se fakticky postupně odklání od principů relativně nezávislé vojenské politiky a chce přistoupit na značné rozšiřování spolupráce s velením Severoatlantického paktu. Tento postup však ve svých důsledcích podle gaullistických názorů oslabuje mezinárodní postavení Francie a snižuje vyhlídky na realizaci jejich velmocenských ambicí.

Konkrétním výrazem snahy působit proti zásadním změnám zahraniční a vojenské politiky je vytvoření nové strany „Semknutí demokratického hnutí“, která si pod vedením bývalého ministra zahraničí Joberta klade mj. cíl bránit zvyšování závislosti Francie na USA (ustavující sjezd této strany proběhl 15.—16. 3. v Paříži).

Určité přehodnocování základních principů francouzské vojenské politiky, položených pod vedením prezidenta de Gaulla v šedesátých letech, charakterizovaných především značným stupněm nezávislosti země na spojencích v NATO (vyjádřením i vystoupením z vojenské struktury paktu v roce 1966) a intenzivní výstavbou národních jaderných sil jako nezbytného předpokladu této nezávislosti, není novým prvkem. Bylo zahájeno již v závěru minulého a počátkem tohoto desetiletí, kdy prezidentskou funkci vykonával G. Pompidou; nyní se však tento trend zrychluje.

Významným mezníkem pro vystupňování tohoto trendu se stalo vítězství předsedy Republikánské strany a tehdejšího ministra hospodářství a financí Giscarda d'Estainga ve druhém kole loňských voleb (19. 5.) nad kandidátem sjednocené levice F. Mitterandem.

Giscard je znám jako pragmatik v oblasti zahraniční, hospodářské i vojenské politiky a jako stoupenec proameričtější a proatlantičtější orientace Francie.

V uskutečňování svých záměrů je však prezident do značné míry limitován na jedné straně veřejným míněním v zemi — sílící nedůvěrou ke gaullistickým předsta-

vitelům a naopak stoupající popularitou levice — a na druhé straně trvajícím silným zastoupením gaullistického UDR (Svazu demokratů pro republiku) v současném francouzském národním shromáždění; na parlamentní podpoře UDR je totiž vláda závislá. Především proto jmenoval Giscard do funkce předsedy vlády představitele UDR Chiraca a členy kabinetu se v jeho první vládě stali i další gaullisté, včetně ministra obrany Souffleta.

Podívejme se, jak se francouzská vojenská politika ve vztahu k NATO, k USA a k evropským spojencům v posledním období vyvíjí a jaký má tento vývoj praktické důsledky pro výstavbu francouzských ozbrojených sil.

Ve vojenské politice Francie dochází k prohlubování spolupráce s velením NATO i s jednotlivými státy paktu, které se projevuje především širší účastí francouzské armády na spojeneckých cvičeních, v prohlubování výměny zkušeností z výcviku vojsk i z operační přípravy štábů a v rozšiřování zbrojní kooperace se západoevropskými spojenci, především s NSR a Velkou Británií.

Otázka případné budoucí reintegrace francouzských ozbrojených sil do vojenské struktury NATO zůstává nadále otevřená. Oficiálně k ní v podstatě všichni hlavní političtí i vojenská představitelé zaujímají negativní stanovisko. Svědčí o tom i Giscardovo březnové prohlášení, podle něhož základní princip francouzské vojenské politiky — relativní nezávislost na spojencích v NATO — zůstává v platnosti. Toto tvrzení má však zřejmě především vnitropolitický cíl — oslabit kritiku ze strany gaullistů a jejich stoupenců, že současná linie francouzského vedení znamená postupné podřizování se zájmům USA. Giscard na rozdíl od většiny vojenských funkcionářů změnu dosavadní linie v další perspektivě však nevylučuje. Kromě svého kladného postoje k upevňování všestranné spolupráce se spojenci, prezident jako ekonomický odborník předpokládá, že užší součinnost s dalšími státy NATO ve vojenské oblasti by mj. přispěla k efektivnějšímu využívání vojenských výdajů země, což by umožnilo částečně omezit jejich předpokládaný postupný nárůst a přispělo tak ke stabilizaci hospodářství země. Stejný cíl sledoval Giscard i snahou omezit plánovaný počet francouzských jaderných pokusů v Tichomoří; to se mu však pro odpor vojenského velení nepodařilo prosadit.

Vojenská spolupráce se spojenci se projevuje stále širší účastí francouzských ozbrojených sil na vícestranných cviče-

ních, jak tomu bylo např. na podzim loňského roku při francouzsko-západoněmeckém součinnostním cvičení výsadkových jednotek „Colibri“ (za účasti dvou brigád) a především na cvičeních PVO. např. v září 1974 na cvičení „CRACK FORCE 1974“ plnily francouzské jednotky v rámci PVO NATO dosud nejvýznamnější úkoly od vystoupení země z vojenské struktury aliance — simulovaný útok na cíle až v příhraničním pásmu s ČSSR. Naopak francouzského cvičení PVO „DATEX 74“ se zúčastnily jednotky ostatních zemí paktu, včetně USA.

Pokud jde o součinnost vojenských námořních sil, zúčastnila se Francie spolu s USA, Velkou Británií, NSR, Portugalskem a Holandskem v tomto roce např. spojeneckého cvičení „LOCKED GATE - 75“ v iberské části Atlantického oceánu [29. 1.—7. 2.] a dvoustranného cvičení francouzských a západoněmeckých námořních jednotek „JAGUAR“ (10.—22. 3.) v prostoru Helgolandského zálivu.

Snahu Francie o užší kontakty s ostatními zeměmi aliance dokumentuje i prohlášení náčelníka generálního štábu o stále detailnějším upřesňování součinnosti francouzských ozbrojených sil se silami spojenců pro případ krizové situace nebo konfliktu ve střední Evropě. Ve stejném smyslu působí i rozhodnutí francouzské Rady obrany přemístit v průběhu příštích dvou let letadlové lodi „FOCH“ a „CLEMENCEAU“ z Brestu na západním pobřeží země do středomořského přístavu Toulon; tento krok nasvědčuje francouzskému úsilí přispět k posílení spojeneckých sil paktu, především vojenského námořnictva, na jižním křídle aliance vzhledem k jeho oslabení kyperským sporem, řecko-tureckým konfliktem, krizí na Středním východě i situací v Itálii a v Portugalsku. Dalším přínosem ke zlepšení spolupráce Francie s NATO je Giscardův pokyn představiteli země ve stálých orgánech paktu, aby se jako pozorovatelé zúčastňovali pravidelně i zasedání Stálého vojenského výboru.

Důležité postavení ve francouzské politice, včetně vojenské, zaujímají vztahy k USA.

V posledním období se ukázalo, že francouzské vedení zaujímá ke Spojeným státům podstatně pružnější postoj a v zásadě má zájem různě trvajících rozpory spíše tlumit, než je dále prohlubovat.

To se projevilo v m. r. při definitivní formulaci „Atlantické deklarace“, kterou po 14 měsíčních konzultacích schválila 19. 6. 1974 Rada Severoatlantického paktu.

Jejímu dřívějšímu přijetí bránila především právě neústupnost tehdejšího fran-

couského Pompidouova vedení. Deklarace je proto vlastně výsledkem americko-francouzského kompromisu, při němž Francie dosáhla většiny svých cílů — zdůraznění významu západní Evropy pro vojenskou připravenost NATO i pro samotné Spojené státy, potvrzení angažovanosti amerických jaderných i konvenčních sil v Evropě i závazek USA použít je v případě ohrožení jejich spojenců. Novým prvkem v Deklaraci, ve srovnání s již dříve přijatými dokumenty, je přitom zejména na nátlak Francie přijatá zásada vzájemných konzultací v rámci NATO před přijetím důležitých politických a vojenských rozhodnutí, což má zabránit vzniku obdobných rozporů, jako tomu bylo při izraelsko-arabském konfliktu v říjnu 1973, kdy západoevropské země kritizovaly USA, že je o amerických krocích nedostatečně informovaly.

Určitému francouzsko-americkému sblížení nasvědčuje rovněž dohoda prezidentů obou zemí (z prosince 1974) o finančním odškodnění Spojeným státům za americká zařízení ponechaná na francouzském území po odchodu Francie z vojenské struktury NATO a dále povolení výcviku jednotek americké armády v jiho-francouzském výcvikovém prostoru Canjuers.

Dalším důkazem proameričtější orientace současného francouzského vedení je i zastavení kritiky USA za americko-sovětská jednání, především za již přijaté i předpokládané dohody o vzájemném omezení strategických zbraňových systémů.

Francie rovněž, s přihlédnutím k současnému poměru sil mezi Východem a Západem, považuje zachování silné americké vojenské přítomnosti v Evropě za nezbytné a odmítá jakékoli její jednostranné omezování. O nesouhlasu Francie s omezováním vojenského potenciálu NATO ve střední Evropě svědčí i francouzská neúčast na vídeňských jednáních o snížení ozbrojených sil a výzbroje, i když francouzské síly v NSR jsou rozmístěny ve vymezené oblasti předpokládaného snížení vojsk.

Zatímco v celém komplexu usiluje Francie o postupné zlepšování vztahů s USA, v otázce zabezpečení spojeneckých ozbrojených sil novou bojovou technikou se spory mezi Francií a USA vyostřily. Šlo o řešení problému náhrady amerického letounu F-104 Starfighter ve vojenském letectvu některých západoevropských zemí NATO (Belgie, Holandska, Dánska a Norska). Vzhledem ke značnému politickému i ekonomickému významu rozhod-

nutí se Francie i USA intenzivně snažily získat zakázku pro vlastní průmysl. Spojené státy argumentovaly zejména nutností prohlubování standardizace bojové techniky v rámci NATO a nákupy amerických zbraní evropskými spojenci označují za součást devizové úhrady výdajů spojených s pohybem amerických vojsk v Evropě. Francie naopak poukazovala na potřebu omezování závislosti západní Evropy na USA v této oblasti a na to, že přijetí francouzské nabídky by bylo přínosem pro předpokládanou budoucí vojenskou integraci západoevropských zemí. Vyřešení problému ve prospěch USA znamená posílení jejich postavení jako nejvýznamnějšího dodavatele bojové techniky ostatním zemím NATO. Oslabí tlaky v americkém Kongresu k částečnému snížení americké vojenské angažovanosti v západní Evropě, na druhé straně dále oslabí možnost realizace francouzské koncepce k omezování závislosti západoevropských zemí na Spojených státech ve vojenské oblasti.

Pod Giscardovým řízením se proto rovněž modifikuje i postoj Francie k ostatním zemím západní Evropy. Francouzští představitelé, na rozdíl od předcházejícího období, pochopili, že svého základního cíle — získání dominantního postavení mezi západoevropskými státy — nemohou dosáhnout dřívější neústupnou politikou, která zemi často přiváděla do izolace. Dočasněho výkonu funkce předsedy ministerské rady EHS a dalších orgánů společenství (v druhé polovině m. r.) proto Francie využila k aktivizaci své politiky v rámci západní Evropy, s cílem vytvořit základní předpoklady pro realizaci politické integrace zemí EHS podle francouzských představ. Toto úsilí, především pro narůstající hospodářské obtíže a rozpory, které ohrožují samotnou podstatu společenství, však přineslo pouze omezené úspěchy. Z iniciativy Francie bylo dohodnuto zejména vytvoření „evropské rady“ (složené z nejvyšších představitelů zemí EHS a scházející se pravidelně třikrát ročně) a omezení práva veta členů společenství na nejzávažnější otázky.

Značnou pozornost věnuje nyní francouzské vedení úsilí a prohloubení vojenské spolupráce západoevropských zemí.

Možnost vojenské integrace západoevropských zemí vidí proto francouzská vláda především na základě Západoevropské unie, případně EHS, což by mělo snižovat závislost západní Evropy na USA v této oblasti.

Vzhledem k nynějším rozporům mezi západoevropskými státy je však pokrok

ve vojenské integraci, podmíněný i nutným politickým sjednocováním, málo pravděpodobný. Francouzský zájem ve vojenské oblasti se proto soustřeďuje především na bilaterální zbrojní spolupráci, která má vytvářet podmínky pro získávání hegemonního postavení Francie v západní Evropě, pro další rozvoj francouzského zbrojního průmyslu a tím i k řešení problému narůstající nezeměstnanosti země.

Spolupráce se úspěšně rozvíjí především s NSR a s Velkou Británií — např. vývojem a výrobou letounu JAGUAR a ALPHA JET, vrtulníku GAZELLE a PUMA, PTRS MILAN a HOT, PLRS ROLAND atd. Francouzského zájmu o zbrojní kooperaci využívají ostatní západoevropské země k nátlaku, aby se Francie zapojila do činnosti evropské skupiny NATO. Takový krok však Francie odmítá poukazem na to, že jde fakticky o integrální součást NATO. (Přitom však, aniž by se stala oficiálním členem, prohlubuje součinnost především s EURONADEM, orgánem skupiny pro organizaci výroby a nákupu zbraní). Důležitou roli sehrává Francie svými značnými dodávkami bojové techniky Řecku (jde zejména o rychlé pobřežní čluny, tanky, RS, vrtulníky a letouny), jež přispívají k zachování podmínek pro urovnání vztahů země k NATO za situace formálního vystoupení Řecka z vojenské struktury paktu a trvajících americko-řeckých rozporů. Tento postup je přitom v plném souladu se zájmy USA, které se obávají trvalého odklonu Řecka od vojenského systému aliance.

Úzká vojenská součinnost pokračuje také mezi Francií a Španělskem. Pětiletá dohoda v tomto směru, jejíž platnost končí v červnu t. r., bude pravděpodobně znovu obnovena. Oba státy rozvíjejí úzkou spolupráci obou generálních štábů, při výcviku všech druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, organizují společná cvičení a poskytují k použití vojenská letiště. V oblasti vyzbrojování vyrábí Španělsko v licenci francouzské letouny, vrtulníky, tanky, samohybná děla, ponorky a rychlé pobřežní čluny. Tím zároveň vznikají podmínky předpokládané užší politické a hospodářské spolupráce Španělska s ostatními západoevropskými státy (včetně jeho případného přijetí do EHS) po očekávané postupné liberalizaci života v zemi po Francově úmrtí.

Základním předpokladem zajištění mocenských ambicí Francie zůstává pro její představitel relativně nezávislá jaderná politika. Výstavbě jaderných sil proto Francie nadále věnuje značnou pozornost, stanovené programy v plánovaném rozsahu plní. Úzkou součinnost v oblasti stra-

tegických sil s dalšími jadernými státy NATO — USA a Velkou Británií — Francie nadále odmítá. Zdrženlivě se rovněž staví k uvažovanému sloučení britských a francouzských jaderných sil jako základu společného západoevropského jaderného potenciálu. Za nezbytný předpoklad takového opatření považuje politické sjednocení západní Evropy.

Ve výstavbě francouzských ozbrojených sil má nadále dominantní postavení zkvalitňování národních jaderných sil. Ve vojenském rozpočtu pro tento rok proto Francie počítá se zvýšením výdajů na podzemní jaderné zkoušky o 25 %, na námořní jaderné síly o 29 % (včetně pokračující výstavby šesté ponorky s jaderným pohonem) a na vývoj taktických jaderných zbraní.

Úsilí Francie o nezávislost této oblasti dokumentuje i zavádění taktické RS PLUTON do francouzské armády, na rozdíl od ostatních zemí NATO, které budou mít ve výzbroji americkou RS LANCE s obdobnými parametry (PLUTON, konstruovaný na podvozku tanku AMX-30, má dosáhnout přes 120 km a používá nálože 10–25 kt; do roku 1977 má být vytvořeno celkem 6 pluků, každý s šesti odpalovacími zařízeními). Nevyjasněnou otázkou především politického charakteru zůstává eventuální umístění RS PLUTON a jaderných hlavíc pro ně u francouzských jednotek dislokováných v NSR.

Na druhé straně můžeme očekávat, že na pokyn Rady obrany vypracované nové zásady vojenskostrategické koncepce země, které mají řešit mj. úlohu strategických a operačně taktických jaderných zbraní v ozbrojených silách Francie i uvnitř NATO jako celku, v zásadě připustí větší součinnost při stanovení záměrů použití francouzských jaderných sil s americkými a britskými silami. Principy nové koncepce zřejmě ovlivní již tvorbu dalšího pětiletého plánu francouzských ozbrojených sil (na léta 1976–80).

K zabezpečení realizace svého záměru k určitému postupnému sblížení Francie s NATO jako celkem i konkrétně s USA ve vojenské oblasti vytváří Giscard postupně i kádrové předpoklady.

Z hlavních vojenských funkcí, přes odpor ortodoxních gaullistů ve velení armády, postupně odchází osobnosti jednoznačně usilující o zachování principů vojenské politiky, přijatých v šedesátých letech.

Již v červenci m. r. byl novým náčelníkem štábu vojenského námořnictva jmenován za admirála Joyberta překvapivě viceadmirál Joire-Neuleus, místo předpo-

kládaného jednoznačně gaullisticky orientovaného Sanguinettiho. Opatření pokračovala v lednu vystřídáním ministra obrany Souffleta poslancem parlamentu za UDR Bourgesem, který je přes členství v této straně více nakloněn realizaci prezidentových záměrů, a v březnu odvoláním de Gaullova zetě generála Boissieua z funkce náčelníka štábu pozemního vojska (nahradil ho generál Lagard). Další personální změny, včetně vystřídání náčelníka generálního štábu Maurina, se očekávají k 1. 7. 1975.

Jmenování generála Bigarda do funkce státního tajemníka v ministerstvu obrany (v březnu t. r.) má poněkud jiný smysl. Tato funkce byla nyní, poprvé od roku 1940, znovu obsazena vojákem z povolání. Bigard je uznávaný vojenský odborník (účastnil se mj. koloniálních válek ve Vietnamu a v Alžíru) a předpokládá se proto, že svými znalostmi a autoritou přispěje k omezení nespokojenosti vojáků základní služby a mladších důstojníků, která vyplývá z nedostatků v materiálním zabezpečení a v podmínkách výkonu služby.

Vnitřní situace ve francouzské armádě je v posledním období značně složitá. Trvale vysoký podíl investičních výdajů ve vojenském rozpočtu (především na jaderné síly) působí, že se materiální zabezpečení příslušníků ozbrojených sil dostává do stále většího protikladu s životním standardem v zemi. Nespokojenost některých kategorií příslušníků francouzské armády vyvrcholila v únoru t. r. protestními akcemi v posádkách Draguignan, Nancy a Verdun a v západoněmeckém Karlsruhe.

Tuto situaci se političtí a vojenská představitelé země snaží alespoň v omezené míře řešit. Na poradách, uskutečněných z prezidentovy iniciativy, i na zasedáních Rady obrany, byla v minulém období přijata některá pozitivní opatření — např. nový důstojnický statut (předpokládá mj. rychlejší postup v hodnostech) a zvýšení služného a uzákonění bezplatné veřejné přepravy pro vojáky základní služby. Princip povinné základní vojenské služby, právě tak jako její dosavadní délka (12 měsíců), zůstanou beze změn. Snaze o řešení uvedených problémů nasvědčuje i členění vojenského rozpočtu na rok 1975, v němž z nominální hodnoty 43,9 mld franků připadne 55% na běžné výdaje, což je mírný nárůst ve srovnání s předcházejícím rozpočtem.

Současné francouzské vedení tedy nadále uskutečňuje relativně nezávislou vojenskou politiku jako nezbytný předpoklad realizace velmocenských ambicí země, především s ohledem na záměr získat pro Francii hegemonní postavení v rámci sjednocované západní Evropy. Tomuto cíli má ve vojenské oblasti sloužit pokračující intenzivní výstavba národních strategických jaderných sil. Reintegraci francouzské armády do vojenské struktury NATO, ani případný vstup Francie do Evropské skupiny paktu proto nemůžeme v dohledné době očekávat. Na druhé straně pravděpodobně dojde k postupnému dalšímu prohlubování bilaterální vojenské spolupráce Francie s ostatními evropskými zeměmi aliance i s USA i k zesilování součinnosti francouzských ozbrojených sil s vojenskými orgány Severoatlantického paktu.